

МЕДІАЦІЯ І ТРЕТЕЙСЬКИЙ РОЗГЛЯД ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ

Алефіренко Анна Сергіївна

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки та торгівлі»

Анотація. Дана робота показує сучасні методи врегулювання господарських спорів, які дозволяють прискорити вирішення спору та дійти до найбільш прийнятних методів вирішення для обох сторін.

Ключові слова. Медіація як форма захисту прав інвесторів у сфері господарювання, договірна форма захисту прав інвесторів, судовий процес, арбітражний процес, третейський суд.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку української держави запровадження альтернативних несудових методів вирішення спорів сприятиме зменшенню навантаження на судову систему, позитивно вплине на правову культуру та свідомість, пришвидшить вирішення спорів, дасть можливість вимірювати справедливість самостійно. З огляду на те, що медіація на сьогодні ще не має юридичного підґрунтя, виствітлення цього питання є досить важливим та актуальним.

Велике теоретичне значення для розвитку інституту медіації мають роботи таких учених, як: О. А. Беяневич, Н. Бондаренко-Зелінська, А. М. Гршенюв, М. А. Гурвіч, Г. Єрьоменко, П. П. Заворотько, В. В. Комаров, О. В. Кудрявцева, Д. Д. Луспеник, Ю. Притика, Д. Проценко, В. І. Тертишніков, Г. Ф. Фазікош, Н. А. Чечина, Д. М. Чечот, М. Й. Штефан, В. Н. Щеглов, К. С. Юдельсон, А. П. Гаврилішин, В. П. Козирєва, Б. А. Леко, Г. І. Чуйко та ін.

Мета. Здійснення комплексного аналізу наявних у світовій практиці способів альтернативного вирішення господарських спорів, визначення місця медіації та третейського суду в цій системі, як ефективних способів вирішення юридичних конфліктів.

Виклад Основного матеріалу.

Виходячи з багаторічного досвіду, за наслідками розгляду господарських спорів одна зі сторін завжди залишається незадоволеною результатом. Широкого застосування в зарубіжній практиці зазнали позасудові (альтернативні судовим) способи вирішення спорів. Альтернативне вирішення спорів визначається як група процесів, за допомогою яких вирішуються спори, конфлікти та справи без звернення до судових розглядів. До них можна віднести переговори, медіацію, арбітраж, технології оцінки справи й приватного суддівства, які призначені допомогти залученим у конфлікт сторонам дійти обопільної згоди у вирішення справи.

В Україні найбільш поширеним способом є досудове врегулювання спору у претензійному порядку. Слід зазначити, що до 2005 року при розв'язанні спорів щодо перевезень обов'язково застосовувався досудовий (претензійний) порядок, згідно з яким подання позовної заяви до господарського суду передувало звернення до винної сторони з претензією [1, с. 547]. Проте згідно із внесеними змінами до Господарського та Господарського процесуального

Алефіренко А.С. Медіація і третейський розгляд господарських спорів [Текст]. Господарське право та процес в умовах трансформації суспільних відносин: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 27 вересня 2018 року. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2018. С. 10—12.

кодексів після 2005 року претензійний порядок вирішення спорів залишився можливим, але сторона, право якої порушено, отримала право минаючи цю процедуру звертатися одразу до господарського суду [1, с. 547]. Сьогодні у зв'язку із прийняттям нової редакції Господарського процесуального кодексу претензійний порядок став обов'язковим не лише щодо спорів із перевезень, а щодо усіх господарських спорів в Україні. Проте останнім часом усе більше уваги суб'єктами господарювання надається медіації.

За останній час у нашій державі з'являється дедалі більше інформації про медіацію (відновлене правосуддя), яка має досить поширену практику застосування в західних країнах і викликає зростаючий інтерес громадськості України. І хоча медіація в Україні, на думку деяких фахівців поки що є «явищем малознайомим та загадковим», проте поступово набирає темпи і популярність [2].

Альтернативне врегулювання спорів – це також група процесів, за допомогою яких вирішуються спори і конфлікти без звернення до формальної системи судочинства. Альтернативне врегулювання спорів здійснюється, як правило, недержавним органом чи приватною особою, виходячи з принципів добровільності, нейтральності, конфіденційності, диспозитивності, рівноправності [3, с. 10].

Переваги медіації (конфіденційність, відносна швидкість вирішення спору, економність, узгодження інтересів кожної зі сторін тощо), порівняно із захистом прав суб'єктів господарювання в судовому порядку, має сприяти, з одного боку, розширенню практики її застосування, з іншого – зменшенню навантаження на судові органи. Водночас, важливо пам'ятати, що медіація не є якоюсь панацеєю, – вона може стати допоміжним засобом, дієвим альтернативним способом вирішення господарського спору лише тоді, коли сторони будуть готові й спроможні взяти участь у медіації. Застосування медіації є найбільш доцільним при вирішенні спорів, що виникають в межах довгострокових господарських договорів (контрактів), коли виникають питання технічного характеру, невизначеність щодо тлумачення положень договору, а предмет спору є лише видимою причиною конфлікту. В кожному разі головним для сторін повинно бути бажання вирішити спір шляхом переговорів. Законодавець наразі не планує запровадження медіації як примирної процедури в її класичному вигляді (як альтернативи державному судовому розгляду), а розглядає лише можливість додаткового способу вирішення спорів, що передані на вирішенні суду (в т.ч. господарського). Пояснюється це тим, що в Україні поки що не вистачає кваліфікованих медіаторів, а тому як єдино прийнятна форма медіації розглядається та запроваджується лише, так звана, "судова медіація", коли процедура медіації проводиться в рамках розпочатого в суді провадження по справі суддею чи науковим співробітником цього ж суду, які мають відповідну підготовку медіатора [3, с. 12].

Альтернативним вирішенням спорів пропонується вважати погоджений вибір(застосування), виходячи з конкретної ситуації, наявного(медіація, третейський розгляд тощо) або спільного моделювання власного найбільш

Алефіренко А.С. Медіація і третейський розгляд господарських спорів [Текст]. Господарське право та процес в умовах трансформації суспільних відносин: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 27 вересня 2018 року. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2018. С. 10—12.

ефективного недержавного способу вирішення спору чи врегулювання правового конфлікту, способом, незабороненим законом, з метою досягнення необхідного правового результату(установлення суб'єктивних прав та обов'язків сторін) [4, с. 12].

Третейський розгляд і медіація, хоча і полягають у залученні незалежної особи, мають різну спрямованість і методи. Медіація, на відміну від арбітражу, має на меті не винесення обов'язкового для сторін рішення, а врегулювання спору шляхом досягнення компромісу, тобто медіатор не оцінює обставини спору з позиції норм права та не досліджує докази, а є посередником між сторонами, які самостійно визначають умови для припинення спору, що на далі оформляється мировою угодою. Саме тому різняться й методи досягнення поставленої мети: змагальний в арбітражі та погоджувальний для медіації. Добровільність медіації полягає в тому, що сторони, по-перше, мають рівний статус і не займають позицію позивача чи відповідача, а по-друге, можуть у будь-який момент вийти в односторонньому порядку з процесу посередництва, тоді як у третейському розгляді позивач не може ухилитися від подачі позову до арбітражу, подавши його до державного суду, а відповідач – відмовитися від участі в третейському розгляді, якщо провадження в арбітражі вже розпочалося. Враховуючи вище наведене, зазвичай, мирова чи інша угода, укладена в результаті медіації, не має самостійного значення: вона не може бути звернена до виконання шляхом видачі виконавчого документа. Деякі правові системи встановлюють можливості її примусового виконання як арбітражного рішення, якщо дотримано вимогу щодо затвердження судом чи нотаріального засвідчення (наприклад, ФРН, де як посередник може бути нотаріус) або взагалі без дотримання додаткових вимог [3, с. 25].

ЛІТЕРАТУРА

1. Шелухін М. Л. Транспортне право України. Академічний курс. [підручник] / за ред. М. Л. Шелухіна. К.: Ін Юре, 2008. 896 с.
2. Вікторчук М. В. Медіація як альтернативний спосіб вирішення господарських спорів в Україні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2016. Вип.3. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.ua/UJRN/VIduvs_2016_3_20
3. Рєзнікова В.В. Медіація (посередництво) як спосіб вирішення господарських спорів. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія «Юридичні науки»*. – 2012.
4. Севастьянов Г.В. Концепції приватного процесуального права. *Третейський суд*. 2009. № 1.